

การพัฒนาแบบการประเมินนิเทศสถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
A Development of Meta-evaluation Model of School
for Educational Service Area

สิริศักดิ์ อาจวิชัย¹
 เอื้อมพร หลินเจริญ²
 อรุณี อ่อนสวัสดิ์³
 รัตนะ บัวสนธิ⁴

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแบบการประเมินนิเทศสถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาโดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลศึกษาระบบการดำเนินการประเมินนิเทศสถานศึกษา สภาพปัญหาและอุปสรรคในการประเมินภายในของสถานศึกษา พบว่า

1.1 รูปแบบในการประเมินนิเทศสถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายังไม่มีรูปแบบที่แน่นอนส่วนใหญ่เป็นการออกติดตามและแนะนำด้วยวาจาแต่ยังขาดเครื่องมือและวิธีการสำหรับออกติดตาม ตรวจสอบ ประเมินงานประเมินของสถานศึกษาอย่างชัดเจน

1.2 สถานศึกษาใช้วิธีการมอบหมายให้บุคลากรรับผิดชอบตามมาตรฐานและตัวบ่งชี้ของการประเมินภายใน และศึกษาจากโรงเรียนที่ผ่านการประเมินในครั้งนั้นมาแล้ว

1.3 ปัญหาที่พบของสถานศึกษา ได้แก่ บุคลากรยังขาดความรู้ความเข้าใจในการทำการประเมินภายใน บุคลากรไม่เพียงพอ ขาดงบประมาณและเป็นการเพิ่มภาระงาน

1.4 สถานศึกษามีความต้องการความช่วยเหลือจากหน่วยงานต้นสังกัดเพื่อช่วยเหลือด้านกระบวนการดำเนินงานประเมินภายใน บุคลากรที่มีความรู้ เครื่องมือที่ใช้วัดในแต่ละมาตรฐาน/ตัวบ่งชี้ กำหนดปฏิทินในการออกติดตาม ตรวจสอบ รวมถึงการรายงานผลการประเมินตนเอง

2. ผลการสร้างรูปแบบฯ พบว่า มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ รูปแบบมีลักษณะเป็นโครงสร้างที่สัมพันธ์กัน 6 องค์ประกอบ 1) การกำหนดคณะผู้ประเมินนิเทศ 2) วัตถุประสงค์ของการประเมินนิเทศ 3) สิ่งที่มีประเมินนิเทศ 4) วิธีการประเมินนิเทศ 5) เกณฑ์การประเมินนิเทศ และ 6) รายงานผลการประเมินนิเทศ ผลการทดลองใช้รูปแบบฯ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับดีเยี่ยม 1 ด้าน คือ ด้านสมรรถภาพนักประเมิน ระดับดี 2 ด้าน คือ ด้านความยุติธรรมซื่อสัตย์และด้านการยอมรับประชาชน ระดับปรับปรุง 2 ด้าน คือ ด้านการศึกษาค้นคว้าอย่างเป็นระบบและด้านความรับผิดชอบทางสาธารณะ

3. ผลการประเมินรูปแบบฯ พบว่า มาตรฐานด้านความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับดี (53.57%) มาตรฐานด้านความเป็นไปได้อยู่ในระดับดีมาก (75.00%) มาตรฐานด้านความเหมาะสมอยู่ในระดับดีมาก (81.25%) และมาตรฐานด้านความถูกต้องอยู่ในระดับดี (52.08%)

คำสำคัญ : รูปแบบการประเมิน , การประเมินนิเทศ , การประเมินภายใน

¹ ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิจัยและประเมินผลการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

² อาจารย์ ดร. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

^{3,4} รองศาสตราจารย์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

ABSTRACT

The purpose of this research was developed the meta evaluation model of school for Educational Service Area. The research and development approach

The results of this study were as follow

1. The study of evaluated a meta-process, problems, barriers to internal evaluation of schools were summarized as follows;

1.1 The meta model to evaluate the school for Educational Service Area does not have the exact model, most of the off-track, with speech, but also a lack of tools, method for off-track, check, and evaluation of educational assessment clearly.

1.2 School Directors used assign jobs to their personnel. Their jobs that assign according to standards and criteria that took from the school that passed an evaluation.

1.3 The school problems consist of; personnel lacked understanding of knowledge about internal evaluation, Insufficient personnel, budget and increasing workload.

1.4 Schools need help from the original affiliation for internal evaluation process about internal Quality Assurance, personnel with knowledge, tools used to measure each standard/indicator, calendar for tracking out and checking, and including the self-assessment report.

2 The results of the meta evaluation model studying of the Educational Area found that evaluation model meta-study of the education area is appropriate and possible adoption. The Model is structural for 6 elements corresponding such as 1) The meta review team, 2) meta evaluation objectives 3) meta evaluative objects 4) meta evaluation process 5) meta-evaluation criteria and 6) meta evaluation report.

3 The Results of the implementation of meta evaluation model found that the overall was at medium level, but in the aspect found in the best one side; the assess mentor capacity. The model was in good level two sides; the fair, honest and the public acceptance. The model was in improvement level two sides; systematical study and public responsibility.

4 The results of Assessment meta evaluation model of school for Educational Service Area found that the overall standard was good level at 53.57%. The possibility standard that the overall level was very good at 75.00%. The satisfaction standard was very high level at 81.25% and standards of accuracy were good level at 52.08%.

Keywords : Evaluation Model, Meta Evaluation, Internal Evaluation

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และมาตรา 47 ให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วย ระบบการประกันคุณภาพภายใน และระบบการประกันคุณภาพภายนอก ระบบหลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง และมาตรา 48 ให้องค์กรงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีการระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการ

อย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทารายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา และเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), 2547 : 29-30)

การติดตามการประเมินภายในสถานศึกษาของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ที่ได้ดำเนินการประเมินคุณภาพภายนอกศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานรอบสอง (พ.ศ.2549 - 2553) ผลการประเมินพบว่า มีโรงเรียนที่ไม่ผ่านการรับรองถึง 3,137 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 22.11 ปัญหาสำคัญที่พบจากการประเมิน คือ สถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการประกันคุณภาพภายในและยังไม่ได้บูรณาการเรื่องการประกันคุณภาพภายในเข้ามาในการปฏิบัติงานปกติ (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), 2551) สอดคล้องกับสุวิมล ว่องวาณิช (2543) ; จำรัส นองมาก (2544) ; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545) ; สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2546) ที่ได้ข้อค้นพบที่สอดคล้องกันว่าสถานศึกษาส่วนใหญ่ทำการประเมินตนเองไม่เป็นระบบและยังไม่ได้นำผลการประเมินไปใช้ในการวางแผนบริหาร พัฒนาปรับปรุงสถานศึกษาเท่าที่ควร ครูอาจารย์เห็นว่าเป็นการเพิ่มภาระงาน นอกจากนี้สุวิมล ว่องวาณิช (2543 : 3-4) ยังกล่าวไว้ว่าหากสถานศึกษาและเขตพื้นที่การศึกษามีการประกันคุณภาพภายในอย่างต่อเนื่อง จะทำให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับผลการปฏิบัติงานของตนเองว่ามีจุดเด่นในเรื่องใด มีจุดบกพร่องที่ต้องแก้ไขปรับปรุงตนเองในด้านใดบ้าง สำหรับปัญหาที่เกิดขึ้นในการประกันคุณภาพภายในของศึกษาระดับเขตพื้นที่การศึกษาก็คือยังขาดระบบและรูปแบบวิธีการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาและระดับเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อให้สถานศึกษาและเขตพื้นที่การศึกษาสามารถนำไปปฏิบัติให้เกิดผลตามเป้าหมาย นอกจากนี้ยังมีข้อจำกัดที่ผู้ประเมินอาจจะไม่ใช่มืออาชีพ กระบวนการประเมินอาจทำได้ไม่รอบด้านหรือใช้วิธีการที่ไม่เหมาะสมและมักจะมีจุดอ่อนที่โต้เถียงกันเสมอเกี่ยวกับความลำเอียงหรืออคติในการประเมิน เนื่องจากผู้ประเมินตนเองอาจให้ข้อมูลที่ลำเอียงเข้าหาตนเอง อย่างไรก็ตามหากสามารถจัดปัญหานี้ได้การประเมินตนเองหรือการประเมินผลภายในก็จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการปฏิบัติงานเพราะเป็นการทำงานที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดเวลาทำให้ได้ข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) ในการพัฒนาการทำงาน

จากความสำคัญดังกล่าวสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรมีแนวทางหรือรูปแบบในการให้ความช่วยเหลือ ส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษาของสถานศึกษา จัดระบบการประกันคุณภาพการศึกษาและประเมินผลสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับสถานศึกษาในการทำการประเมินตนเองในขั้นตอน กระบวนการต่างๆ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยนำแนวคิดการประเมินอภิมานเชิงความก้าวหน้า (Formative Meta-evaluation) และการประเมินอภิมานเชิงสรุปรวม (Summative Meta-evaluation) มาเป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนารูปแบบการประเมินอภิมานสถานศึกษา โดยมีความมุ่งหวังที่จะทำให้การประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษามีการดำเนินการอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่อง และเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติงานในหน้าที่ปกติของสถานศึกษา ทำให้สถานศึกษามีข้อมูลในการปรับปรุงพัฒนาตนเอง รวมทั้งเป็นการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการตรวจสอบจากหน่วยงานภายนอกและเป็นการพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาต่อไป

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการประเมินอภิมานสถานศึกษาและวิเคราะห์สังเคราะห์แนวคิดในการประเมินอภิมานสถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
2. เพื่อสร้างและตรวจสอบรูปแบบการประเมินอภิมานสถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
3. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการประเมินอภิมานสถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
4. เพื่อประเมินรูปแบบการประเมินอภิมานสถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ขอบเขตของการวิจัย

ตอนที่ 1 การศึกษากระบวนการดำเนินการประเมินนิมิตสถานศึกษาและวิเคราะห์สังเคราะห์แนวคิดในการประเมินนิมิตสถานศึกษา

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีการประเมิน วิธีวิทยาการประเมินและการประเมินนิมิตจากเอกสารงานวิจัยและบทความที่เกี่ยวข้องกับการประเมินนิมิต การพัฒนารูปแบบการประเมิน การประเมินภายในสถานศึกษา การประเมินภายนอกของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา
2. กำหนดองค์ประกอบรูปแบบและตัวบ่งชี้การประเมินนิมิตสถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
3. สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล เพื่อทราบสภาพปัจจุบัน ปัญหา อุปสรรคและรูปแบบในการให้ความช่วยเหลือสถานศึกษาในสังกัดเกี่ยวกับการประเมินภายในของสถานศึกษา
4. เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและการสนทนากลุ่ม
5. สังเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม เพื่อกำหนดเป็นร่างรูปแบบฯ

ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

1. เอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการประเมินภายในและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการประเมินนิมิต
2. ผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ จำนวน 59 คน ได้แก่ 1) ผู้อำนวยการหรือรองผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา ศึกษาพิเศษ และหัวหน้างานกลุ่มงานส่งเสริมพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษา 2) ผู้บริหารและครูที่รับผิดชอบงานประเมินภายในของโรงเรียนในสังกัด สพป.นครพนม เขต 2 ที่จะได้รับการประเมินภายนอกรอบสาม จาก สมศ. ปีงบประมาณ 2555

ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรที่ศึกษา คือ ความคิดเห็นและแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการประเมินนิมิตสถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ตอนที่ 2 การสร้างและตรวจสอบรูปแบบการประเมินนิมิตสถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

1. ตรวจสอบรอบที่ 1 โดยกลุ่มเป้าหมายระดับปฏิบัติ ได้แก่ ศึกษาพิเศษ ผู้อำนวยการสถานศึกษาและครูผู้รับผิดชอบงานประเมินภายในสถานศึกษาตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ
2. ตรวจสอบรอบที่ 2 โดยผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของทั้ง 6 องค์ประกอบของร่างรูปแบบฯ ได้แก่ ผู้ประเมินภายนอก อาจารย์มหาวิทยาลัย และศึกษาพิเศษ
3. สร้างคู่มือการใช้รูปแบบการประเมินนิมิตสถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประกอบด้วย 1) หลักการและเหตุผล 2) วัตถุประสงค์การประเมินนิมิต 3) มาตรฐานและตัวบ่งชี้ 4) คณะผู้ประเมินนิมิต 5) วิธีการประเมินนิมิต 6) เกณฑ์การประเมินนิมิต 7) การวิเคราะห์ข้อมูล และ 8) การสรุปและรายงานผลการประเมินนิมิต จากนั้นนำคู่มือให้ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการสร้างรูปแบบพิจารณาตรวจสอบความถูกต้อง ความชัดเจน ความครอบคลุมของเนื้อหา จำนวน 7 คน

ขอบเขตด้านเนื้อหา

1. องค์ประกอบของรูปแบบฯ ได้แก่ 1) การกำหนดคณะผู้ประเมินนิมิต 2) การกำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมินนิมิต 3) การกำหนดสิ่งที่มีประเมินนิมิต 4) วิธีการประเมินนิมิต 5) เกณฑ์การประเมินนิมิต 6) รายงานผลการประเมินนิมิต
2. คู่มือการใช้รูปแบบการประเมินนิมิตสถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

1. ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบร่างรูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบฯ รอบที่ 1 จำนวน 32 คน
2. ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบร่างรูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบฯ รอบที่ 2 จำนวน 28 คน

ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรที่ศึกษาได้แก่ ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อร่างรูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบฯ ในด้านความเหมาะสม และความเป็นไปได้

ตอนที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบการประเมินนิมิตสถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

1. จัดประชุมเชิงปฏิบัติการร่วมกับคณะผู้ประเมินนิมิต
2. กำหนดโรงเรียนที่จะทำการทดลองใช้รูปแบบฯ จำนวน 2 โรงเรียน
3. ประชุมชี้แจงแก่ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากร และคณะกรรมการสถานศึกษา
4. เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการทดลองใช้รูปแบบฯ

ขอบเขตด้านเนื้อหา

เป็นการศึกษาความตรงตามสภาพของรูปแบบกับสภาพที่เป็นจริงของสถานศึกษา คุณภาพของผู้ประเมิน ทราบข้อดี ข้อบกพร่อง และปัญหาอุปสรรคของการทดลองใช้รูปแบบฯ

ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

1. โรงเรียนที่ร่วมทดลองใช้รูปแบบฯ จำนวน 2 แห่ง
2. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้รับการแต่งตั้งทำหน้าที่ติดตามตรวจสอบและประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษาจาก สพฐ. จำนวน 6 คน
3. ผู้บริหารสถานศึกษาที่เข้าร่วมทดลองใช้รูปแบบฯ จำนวน 2 คน
4. ครูและบุคลากรในสถานศึกษาที่เข้าร่วมทดลองใช้รูปแบบฯ จำนวน 25 คน
5. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 14 คน

ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรที่ศึกษา คือ ผลของการทดลองใช้รูปแบบฯ ด้านความตรงตามสภาพของรูปแบบ ปัญหาและอุปสรรค

ตอนที่ 4 การประเมินรูปแบบการประเมินนิมิตสถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

1. เตรียมเครื่องมือประเมินรูปแบบฯ
2. ประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้เกี่ยวข้องในการนำรูปแบบฯ ไปใช้
3. เก็บรวบรวมข้อมูลตามประเด็น
4. วิเคราะห์และนำเสนอผลการประเมิน
5. ปรับปรุงแก้ไขรูปแบบการประเมิน

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ประเมินจุดเด่น จุดด้อย ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์และความถูกต้องครอบคลุมต่อการนำไปใช้จริง

ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล ได้แก่ คณะผู้ประเมินนิมิต ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรจากโรงเรียนที่ร่วมทดลองใช้รูปแบบฯ จำนวน 33 คน

ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรที่ศึกษา คือ คุณภาพของรูปแบบฯ (ความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความถูกต้อง)

ข้อจำกัดของการวิจัย

การพัฒนารูปแบบการประเมินนิมิตสถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในครั้งนี้ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นนักประเมินนิมิต ประกอบด้วย บุคลากรในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหรือบุคลากรในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่ได้รับการแต่งตั้งให้ทำหน้าที่ประเมินนิมิตสถานศึกษาในสังกัด ไม่ได้หมายถึงนักประเมินนิมิตที่ได้รับการรับรองจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Formal interview) แบบมีโครงสร้างระดับกลาง (Moderately structured) ตรวจสอบโดยหาความตรงในเนื้อหา ความเหมาะสม ความชัดเจนเกี่ยวกับภาษาที่ใช้ของแบบสัมภาษณ์โดยนำไปทดลองสัมภาษณ์กับกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการประเมินภายในสถานศึกษาซึ่งเป็น ผู้บริหาร ครู ศึกษานิเทศก์ ในระยะเวลาต่างๆ กันและนำผลการสัมภาษณ์มาหาความสัมพันธ์ระหว่างผลการสัมภาษณ์

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับรูปแบบฯ ตรวจสอบโดยหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.80–1.00 และหาค่าความเที่ยง (Reliability) วิเคราะห์หาความสัมพันธ์ด้วยสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาได้ค่าความเที่ยงตั้งแต่ .345 - .799 และความเที่ยงทั้งฉบับเท่ากับ .975

ตอนที่ 3 แบบประเมินรูปแบบฯ มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ ตรวจสอบโดยการวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างผู้ประเมิน (RAI = 0.92)

ตอนที่ 4 แบบตรวจสอบการประเมินนิมิตการประเมินโครงการ (Program Evaluations Meta evaluation Checklist) เป็นแบบตรวจสอบรายการ ตรวจสอบโดยการวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างผู้ประเมิน (RAI = 0.79)

สรุปผลการวิจัย

1. ผลศึกษากระบวนการดำเนินการประเมินนิมิตสถานศึกษา สภาพปัญหาและอุปสรรคในการประเมินภายในของสถานศึกษา สรุปได้ดังนี้

1.1 รูปแบบในการประเมินนิมิตสถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายังไม่มีรูปแบบที่แน่นอนส่วนใหญ่เป็นการออกติดตามและแนะนำด้วยวาจาแต่ยังขาดเครื่องมือและวิธีการสำหรับออกติดตาม ตรวจสอบ ประเมินงานประเมินของสถานศึกษาอย่างชัดเจน

1.2 สถานศึกษาใช้วิธีการมอบหมายให้รับผิดชอบตามมาตรฐานและตัวบ่งชี้ของการประเมินในแต่ละครั้ง และศึกษาจากโรงเรียนที่ผ่านการประเมินมาแล้ว

1.3 ปัญหาของสถานศึกษา ได้แก่ บุคลากรยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการประเมินภายในบุคลากรไม่เพียงพอ ขาดงบประมาณและเป็นการเพิ่มภาระงาน

1.4 ความต้องการความช่วยเหลือจากหน่วยงานต้นสังกัดเพื่อช่วยเหลือด้านกระบวนการดำเนินงานประเมินภายใน ในด้านบุคลากรที่มีความรู้ เครื่องมือที่ใช้วัดในแต่ละมาตรฐาน/ตัวบ่งชี้ กำหนดปฏิทินในการออกติดตาม ตรวจสอบ รวมถึงการเขียนรายงานผลการประเมินตนเอง

2. ผลการสร้างรูปแบบฯ พบว่า มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ ประกอบด้วย 1) การกำหนดคณะผู้ประเมินนิมิต 2) วัตถุประสงค์ของการประเมินนิมิต 3) สิ่งที่มีประเมินนิมิต 4) วิธีการประเมินนิมิต 5) เกณฑ์การประเมินนิมิต และ 6) รายงานผลการประเมินนิมิต

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบฯ จากการประเมินโดยใช้แบบประเมิน Guiding Principles Checklist ที่ Stufflebeam และคณะพัฒนาขึ้นใช้สำหรับประเมินนักประเมินตามหลักการที่เป็นแนวทางสำหรับนักประเมินใน ปี ค.ศ. 2005 (http://www.wmich.edu/evalctr/archive_checklists/Guidingprinciples2005.pdf อ้างอิงในรัตนะ บัวสนธิ์. 2553) ในด้านศึกษาค้นคว้าอย่างเป็นระบบ ด้านสมรรถภาพนักประเมิน ด้านยุทธธรรมศาสตร์ ด้านการยอมรับประชาชน และด้านความรับผิดชอบทางสาธารณะของผู้ประเมินคุณภาพภายในของทั้งสองแห่งอยู่ในระดับปานกลางและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับดีเยี่ยม 1 ด้าน คือ ด้านสมรรถภาพนักประเมิน ระดับดี 2 ด้าน คือ ด้านความยุทธธรรมศาสตร์และการยอมรับประชาชน ระดับปรับปรุง 2 ด้าน คือ ด้านการศึกษาค้นคว้าอย่างเป็นระบบและด้านความรับผิดชอบทางสาธารณะ

4. ผลการประเมินรูปแบบฯ พบว่า มาตรฐานด้านความเป็นประโยชน์ได้คะแนนรวมในระดับดี (53.57%) มาตรฐานด้านความเป็นไปได้ได้คะแนนรวมในระดับดีมาก (75.00%) มาตรฐานด้านความเหมาะสมได้คะแนนรวมในระดับดีมาก (81.25%) และมาตรฐานด้านความถูกต้องได้คะแนนรวมในระดับดี (52.08%)

อภิปรายผล

1. การสังเคราะห์แนวคิดรูปแบบการประเมินนิสิตนักศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและการศึกษาสภาพปัจจุบันการดำเนินการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา พบว่า รูปแบบในการดำเนินการประเมินภายในของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายังไม่มีรูปแบบที่แน่นอน สถานศึกษาใช้วิธีการมอบหมายให้รับผิดชอบตามมาตรฐานการประเมิน ปัญหาที่พบได้แก่ ขาดความรู้ความเข้าใจในการทำการประกันคุณภาพภายใน บุคลากรไม่เพียงพอ ขาดงบประมาณและเป็นการเพิ่มภาระงานสอดคล้องกับจรัส นองมาก (<http://www.gotoknow.org/posts/43715> สืบค้นวันที่ 9 มกราคม 2556) ได้กล่าวถึง "สภาพปัญหาเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา"ไว้ในจุลสาร สมศ. ประจำเดือนสิงหาคม 2545 ไว้ว่าสถานศึกษาและหน่วยงานที่ควบคุมกำกับ สถานศึกษาซึ่งเห็นความสำคัญและพยายามผลักดันให้เกิดการปฏิบัติในเรื่องของการประกันคุณภาพกันอย่างเป็น รูปธรรมเพิ่มมากขึ้น และการปฏิบัติก็มีทั้งถูกต้องและไม่ถูกต้อง แต่ผู้ที่ปฏิบัติไม่ถูก ต้องจะสร้างปัญหาต่อระบบการประกัน คุณภาพไปอีกนาน เพราะ ทำให้ คน เห็นแบบอย่างที่ดีๆ แล้วไปทำตามแบบที่ดีๆ โดยไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพ การศึกษาแต่อย่างใด ประกอบด้วย 1) ปัญหาที่เกี่ยวเนื่องกับความเข้าใจ เรื่องการประกันคุณภาพ 2) ปัญหาที่เกี่ยวเนื่องกับการปฏิบัติเรื่องการประกันคุณภาพ และ 3) ปัญหาเกี่ยวเนื่องกับการใช้ผลจากการประเมินและตรวจสอบและ สอดคล้องกับงานวิจัยของศิริขวัญ ยิ่งเจริญ (2553) พบว่าปัญหาในการดำเนินงานประกันภายในคือ เป็นการเพิ่มภาระงาน และเกี่ยวข้องกับผู้ที่ทำหน้าที่รับผิดชอบเท่านั้น ขาดการวางแผนติดตามผลที่เป็นระบบและขาดความต่อเนื่อง ยังไม่เห็นความสำคัญและจะปฏิบัติเมื่อจำเป็นเท่านั้นนอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของธงชัย ปิ่นทอง (2550 : 87 - 88) พบว่าปัญหาที่พบในเรื่องของการประเมินภายใน ได้แก่ การสร้างความเข้าใจและตระหนักให้กับบุคลากรในเรื่องของการประเมิน การวางแผน การแต่งตั้งคณะกรรมการประเมินภายใน บุคลากรขาดทักษะในการประเมิน ขาดความรู้ ความสามารถในการประเมิน

2. ผลการสร้างรูปแบบฯ พบว่า รูปแบบประกอบด้วย 1) การกำหนดคณะผู้ประเมินนิสิต 2) วัตถุประสงค์ของการประเมินนิสิต 3) สิ่งที่จะประเมินนิสิต 4) วิธีการประเมินนิสิต 5) เกณฑ์การประเมินนิสิต และ 6) รายงานผลการประเมินนิสิต โดยผู้ที่จะเป็นผู้ประเมินนิสิตนอกจากจะต้องพิจารณาตามคุณสมบัติและจรรยาบรรณที่กำหนดและได้รับการแต่งตั้งจากเขตพื้นที่การศึกษาแล้วผู้ประเมินเหล่านี้จะต้องได้รับการฝึกอบรมความรู้เกี่ยวกับการประเมินก่อนออกประเมินจริงและศึกษาเกี่ยวกับมาตรฐานและตัวบ่งชี้ที่จะใช้ในการประเมินที่อาจจะมีการเปลี่ยนแปลง สิ่งที่สำคัญของการประเมินนิสิตที่จะทำให้ผลการประเมินมีความน่าเชื่อถือและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนา และปรับปรุงคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาได้คือวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล หลักฐานต่างๆ ซึ่งผู้ประเมินจะต้อง

ใช้วิธีการที่หลากหลายเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงกับสภาพความเป็นจริงของสถานศึกษามากที่สุดซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ นงลักษณ์ วิรัชชัย (2547 : 23) ที่กล่าวไว้ว่าการประเมินนิเทศเป็นการประเมินแบบหนึ่งหลักการประเมินนิเทศจึงเหมือนกับหลักการประเมินทั่วไปโดยมีคำถามการประเมิน 8 คำถาม ได้แก่ 1) การประเมินนิเทศคืออะไร 2) การประเมินนิเทศใช้ทำอะไร 3) การประเมินนิเทศเพื่ออะไร 4) สารสนเทศอะไรที่ต้องการใช้ในการประเมินนิเทศ 5) ใครเป็นผู้ใช้ผลการประเมินนิเทศ 6) ใครควรเป็นผู้ประเมินนิเทศ 7) วิธีในการดำเนินการประเมินนิเทศนั้นทำอย่างไรและ 8) การตัดสินคุณภาพการประเมินนิเทศใช้มาตรฐานอะไร นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ ศิริชัย กาญจนวาสี (2550 หน้า 175 - 177) ได้เสนอไว้ว่าการประเมินนิเทศควรกำหนดเกณฑ์ตัดสินคุณภาพการประเมินให้ครอบคลุมการประเมินคุณภาพ 3 ด้าน คือ 1) คำถามการประเมิน 2) วิธีการประเมินและ 3) ผลการประเมิน

3. การทดลองใช้รูปแบบการประเมินนิเทศสถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา พบว่า ทั้ง 6 องค์ประกอบ มีความเหมาะสมและเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติมีเฉพาะ องค์ประกอบที่ 1 การกำหนดคณะผู้ประเมินนิเทศ องค์ประกอบที่ 4 วิธีการประเมินนิเทศ และ องค์ประกอบที่ 6 รายงานผลการประเมินนิเทศเท่านั้นที่จะต้องพิจารณาให้รอบคอบและปฏิบัติอย่างเคร่งครัดตามเกณฑ์ที่กำหนดในการทำการประเมินนิเทศตามรูปแบบฯ ส่วนใน องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ของการประเมินนิเทศ 3) สิ่งที่มีประเมิน และ 5) เกณฑ์การประเมินนิเทศ ทั้งสามองค์ประกอบเป็นส่วนที่ถูกกำหนดโดยทฤษฎีของการประเมินนิเทศ และเมื่อทำการตรวจสอบโดยใช้แบบประเมิน Guiding Principles Checklist ที่ Stufflebeam และคณะพัฒนาขึ้นใช้สำหรับประเมินนักประเมินตามหลักการที่เป็นแนวทางสำหรับนักประเมิน (<http://www.wmich.edu/evalctr/archivechecklists/Guidingprinciples2005.pdf> อ้างอิงใน รัตนะ บัวสนธ์. 2553) ในด้านศึกษาค้นคว้าอย่างเป็นระบบ ด้านสมรรถภาพนักประเมิน ด้านคุณธรรมซื่อสัตย์ ด้านการยอมรับประชาชนและด้านความรับผิดชอบทางสาธารณะของผู้ประเมินคุณภาพภายในของทั้งสองแห่งโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางเนื่องจากในการทำการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษาเป็นการดำเนินการโดยบุคลากรในสถานศึกษาที่ยังขาดความชำนาญและความรอบรู้เกี่ยวกับกระบวนการประเมิน ปัญหาจากการขาดบุคลากรมีส่วนสำคัญทำให้โรงเรียนไม่สามารถที่จะคัดเลือกผู้ประเมินได้ตามเกณฑ์ที่กำหนด ผู้ประเมินบางคนยังไม่มีประสบการณ์ในการประเมิน และยังถือว่าเป็นการเพิ่มภาระจึงทำการประเมินโดยขาดความระมัดระวังและความรอบคอบในการทำการประเมินซึ่งจากการประเมินพบว่าด้านการค้นคว้าอย่างเป็นระบบและด้านความรับผิดชอบทางสาธารณะมีผลการประเมินอยู่ในระดับปรับปรุง ส่วนด้านสมรรถภาพนักประเมินอยู่ในระดับดีเยี่ยมและด้านความซื่อสัตย์และด้านการยอมรับประชาชนอยู่ในระดับดีเนื่องจากในการประเมินภายในเป็นการประเมินผลการดำเนินงานของโรงเรียนที่ผู้ประเมินสังกัดอยู่และผลการประเมินยังมีผลกระทบต่อนักเรียนด้วยดังนั้นการประเมินจึงอาจจะขาดความยุติธรรมหรือเกิดความลำเอียงอยู่บ้าง สอดคล้องกับรัตนะ บัวสนธ์ (2553) ทำการประเมินนิเทศการประเมินผลการดำเนินงานโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้าน / ชุมชน (SML)ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงปีงบประมาณ 2551 คุณภาพนักประเมิน 4 ด้าน ประกอบด้วยการประเมินด้านการศึกษาข้อมูลอย่างเป็นระบบได้คะแนนรวมอยู่ในระดับปรับปรุง ด้านสมรรถภาพนักประเมินได้คะแนนรวมอยู่ในระดับปรับปรุง ด้านความยุติธรรมและความซื่อสัตย์ของนักประเมินคะแนนอยู่ในระดับปรับปรุง ด้านการยอมรับประชาชนได้คะแนนรวมอยู่ในระดับปานกลาง

4. การประเมินรูปแบบการประเมินนิเทศสถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาซึ่งใช้การประเมินนิเทศการประเมินโครงการ (Program Evaluations Meta evaluation Checklist) ที่ Stufflebeam พัฒนาขึ้นโดยอิงกับมาตรฐานการประเมินโครงการในปี.ศ.1999 (www.wmic.edu/evaltr/checklists/program_metaeval.htm อ้างอิงใน รัตนะ บัวสนธ์. 2553) ในภาพรวมพบว่ามาตรฐานด้านความเป็นประโยชน์ได้คะแนนรวมในระดับดี (53.57%) มาตรฐานด้านความเป็นไปได้ได้คะแนนรวมในระดับดีมาก (75.00%) มาตรฐานด้านความเหมาะสมได้คะแนนรวมในระดับดีมาก (81.25%) และมาตรฐานด้านความถูกต้องได้คะแนนรวมในระดับดี (52.08%) จะเห็นว่ารูปแบบฯ ที่พัฒนาขึ้นมีคุณภาพตามเกณฑ์การประเมินในระดับดีขึ้นไปทุกมาตรฐาน ทั้งนี้เนื่องจากในการพัฒนารูปแบบฯ ที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการ

โดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนาซึ่งเป็นการนำวิธีการทางวิจัยมาใช้ในกระบวนการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของงานวิจัยนอกจากนี้ในกระบวนการวิจัย ยังผ่านการกลั่นกรองจากผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ที่เกี่ยวข้องประเมินโดยตรงจึงทำให้ได้รูปแบบการประเมินที่สนองต่อความต้องการและมีคุณภาพเป็นที่ยอมรับของผู้เกี่ยวข้องสามารถที่จะนำไปใช้ในการติดตาม ตรวจสอบ เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับงานวิจัยของงนลักษณ์ วิรัชชัย และวรรณิ์ เจตจำนงนุช (2548) ที่ได้ทำการสังเคราะห์รายงานผลการประเมินคุณภาพภายนอกระดับอุดมศึกษาที่มีความมุ่งหมายเพื่อสังเคราะห์สรุปรายงานการประเมินคุณภาพภายนอกของสถาบันอุดมศึกษา โดยมีความมุ่งหมายเฉพาะ 3 ประการ คือ 1) เพื่อประเมินอภิมาน 2) เพื่อสังเคราะห์รายงานโดยใช้หลักการวิเคราะห์อภิมาน และ 3) เพื่อประมวลข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการประเมินคุณภาพภายนอกระดับอุดมศึกษา โดยศึกษาจากรายงานการประเมินคุณภาพภายนอกของสถาบันอุดมศึกษาที่ได้รับการประเมินคุณภาพภายนอกและ สมศ. ให้การรับรองรายงานผลการประเมินแล้วจำนวน 42 เล่ม ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาส่วนใหญ่สอดคล้องกับมาตรฐานการประเมินโดยมีมาตรฐานด้านการนำไปใช้อยู่ในระดับดีมาก มาตรฐานด้านความเป็นไปได้ อยู่ในระดับพอใช้ มาตรฐานด้านความเหมาะสมและด้านความถูกต้องอยู่ในระดับดีและยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ไชยยศ ไพรทยศิริธรรม (2550) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนากระบวนการประเมินหลักสูตร: การประยุกต์ใช้การประเมินอภิมาน มีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนารูปแบบการประเมินหลักสูตรโดยการประยุกต์ใช้ วิธีการประเมินอภิมาน (Meta-evaluation) ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการประเมินอภิมานคุณภาพงานวิจัยที่เกี่ยวกับการประเมินหลักสูตรในภาพรวมอยู่ในระดับดี และเมื่อพิจารณาในแต่ละมาตรฐาน พบว่า มาตรฐานด้านความเป็นไปได้ มาตรฐานด้านความเหมาะสมและมาตรฐานด้านความถูกต้องอยู่ในระดับดี ยกเว้นมาตรฐานด้านการใช้ประโยชน์อยู่ในระดับพอใช้ 2) ค่าคุณภาพผลการประเมินหลักสูตรเฉลี่ยเท่ากับ .0005 แสดงว่าผลการประเมินหลักสูตรอยู่ในระดับดี นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Mckinley (1999) ทำการประเมินอภิมานที่มุ่งประเมินความเป็นไปได้และสังเคราะห์ผลการประเมินความเป็นไปได้ งานประเมินโครงการก่อตั้งสภาวิชาการโรงเรียนในมลรัฐมิชิแกน , Patel (2002) ทำการศึกษาประเมินอภิมานอิงหลักการประเมินของแอฟริกัน เพื่อควบคุมคุณภาพของกระบวนการประเมิน โดยพิจารณาจากแนวปฏิบัติที่ดี (good practice) โดยสมาคมประเมินของแอฟริกันและเครือข่าย The African Evaluation Guidelines (AEGs), Oxfam Australia (OAus) (2006, pp.1-5) ดำเนินการประเมินอภิมานการประเมินโครงการของหน่วยงาน OAus และหน่วยงานที่ได้รับการสนับสนุน โดยใช้แบบตรวจสอบรายการ (checklist) สำหรับการประเมินอภิมานของ Stufflebeam ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ วัตถุประสงค์ (utility) ความเป็นไปได้ (feasibility) ความเหมาะสม (propriety) และ ความถูกต้อง (accuracy) ส่วนใหญ่พบว่าทุกมาตรฐานมีผลการประเมินอยู่ในระดับดีถึงดีมาก

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การนำรูปแบบประเมินอภิมานสถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาไปใช้ในการประเมินคุณภาพภายใน ผู้ที่นำไปใช้ควรมีการศึกษาและทำความเข้าใจการใช้รูปแบบจากคู่มือการใช้อีก่อนนำไปใช้เพื่อให้การประเมินบรรลุตามเป้าหมายของการประเมินอย่างแท้จริง
2. สถานศึกษาที่มีความพร้อมทางด้านบุคลากรสามารถนำรูปแบบการประเมินอภิมานสถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาไปใช้ในการประเมินโดยทำการแต่งตั้งบุคลากรในการสถานศึกษาเป็นผู้ประเมินภายในหนึ่งชุดและเป็นผู้ประเมินอภิมานภายในอีกหนึ่งชุด
3. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรส่งเสริมให้สถานศึกษาที่มีความตระหนักและให้ความรู้เกี่ยวกับการประเมินภายในเพื่อที่จะทำให้สถานศึกษาสามารถดำเนินตามรูปแบบการประเมินอภิมานสถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาได้ด้วยตนเองอย่างมีประสิทธิภาพและมีความน่าเชื่อถือ

เอกสารอ้างอิง

- จำรัส นองมาก. ปฏิบัติการประกันคุณภาพการศึกษา. กรุงเทพฯ : ชันพรี้นติ้ง, 2544.
- _____. สภาพปัญหาเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา. อ้างอิงจาก <http://www.gotoknow.org/posts/43715> สืบค้นวันที่ 9 มกราคม 2556.
- ธงชัย ปิ่นทอง. การศึกษาสภาพและปัญหาการประเมินภายในเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอุดรธานี. วิทยานิพนธ์ ค.ม. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, 2550.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. หลักการและวิธีการประเมินนิเทศ. เอกสารประกอบการบรรยายการประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่อง การประเมินนิเทศ (Meta evaluation). กรุงเทพฯ : สำนักรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), 2547.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย และวราณี เจตจำนงนุช. รายงานการวิจัยเรื่องการสังเคราะห์รายงานผลการประเมินคุณภาพภายนอก ระดับอุดมศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), 2548.
- รัตนะ บัวสนธ์. การประเมินนิเทศการประเมินผลการดำเนินงานโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้าน/ชุมชน (SML) ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ปีงบประมาณ 2551. ภาควิชาการศึกษา สาขาวิจัยและประเมินผลการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2553.
- ศิริขวัญ ยิ่งเจริญ. สภาพและปัญหาในการดำเนินการประกันคุณภาพศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรญาณ. ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2553.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. ทฤษฎีการประเมิน. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. รายงานสรุปการติดตามและประเมินผลการปฏิรูปการศึกษาในวาระครบรอบ 4 ปี ของการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ : บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), 2546.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการจัดการศึกษา 3 ระดับ. กรุงเทพฯ : บริษัทจุดทอง จำกัด, 2551.
- _____. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. มปท, 2547.
- สุวิมล ว่องวานิช. รายงานการวิจัยและพัฒนาระบบการประเมินผลภายในสถานศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543.
- _____. การวิเคราะห์เปรียบเทียบผลการจัดอันดับมหาวิทยาลัยของประเทศในเอเชีย ปี 2540 – 2542. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542.
- Migotsky, C. & Stake, R. An Evaluation of an Evaluation : CIRCE's Meta-evaluation of the Site Visits and Issue Papers of the ATE Program Evaluation[online]. Available From : <http://www.wmich.edu/evalctr/ate/sitevisitmetafinal.pdf>, 2001.
- Oxfam Australia. Meta Evaluation of Evaluation Studies Completed by Oxfam Australia between January 2002-June 2006. Retrieved August 1, 2010, from http://www.oxfam.org.au/resources/pages/download_progress, 2006.
- Patel, M. A meta-evaluation, or quality assessment, of the evaluations in this issue, based on African Evaluation Guidelines: 2002. Evaluation and Program Planning 25 : 329-332, 2002.